

Pris: 1 mark.

EN NATT I TORPET.

Scen från Finland.

IV b1
Kapsel



En natt i Torpet.

Scen från Finland.

(G. W. Antell)

HELSINGFORS,

Finska Litteratur-sällskapets tryckeri,

1868.



Fjärde i den 49

Företedt: *I. Heimbürger.*

Personerna:

- Erik, ung bonde.
- Anna, hans hustru.
- Paavo, inhysesjon.
- En figgare.

Scenen är i en fattig finsk bondstuga vid Saimen. Några bänkar och bord utgöra möblering. På väggarne fisk- och körredskap m. m. Till venster fram på scenen en vagga, vid hvilken Anna knäböjer. Paavo ligger insomnad på en bänk. Half skymning.

Första Scenen.

ANNA och PAAVO.

Anna vid vaggan. Paavo ligger insomnad på en bänk.

Anna.

Godnatt mitt barn! Godnatt! Sof sött, sof länge!
Så tyst är qvällen, ingen stör din ro.
Ej tjuter stormen mer derut' på fjärden,
Och vild slår vågen ej mot hemmets strand.
De gått till hvila. Samme Gud, som sände
Med sömnens vallmo Engeln till din bädd,
Har bedt dem tystna, att ej väcka dig.
O sof! Och fjerran skall den hemska plågan
Omsider fly och smärtans bleka tår
Skall gå att dö invid sin döda källa.

(Kort paus. Anna går fram till Paavos läger).

Hör Paavo, hör! Vak opp! Till herrgåln skynda,
För'n nattens skuggor mörkna mer och mer,
Och säg åt fogden, att i morgon åter,
När arbetsklockan kallar folket ut,
Är Anna der att ej sin plikt förgäta.
Du tror ej Paavo? Ack, jag ser, du tviflar
På hoppets stjerna som i qvällen ler,
Om nattens dröm den ens skall öfverleva.
Men se: du såg ej hur i qväll sjönk solen
Så kärleksfull der bortom hemmets fjäll,

Den log så vänligt, när med den jag sände
 Min bön till Himlen. Ack, ej nån'sin förr
 Den mera trofast till mitt hjerta talat.
 Skall jag ej hoppas! Moder, sälla moder
 Gråt glädjens tår, din Gud ju hört din bön!
 I plågans natt ditt barn ej mera klagar,
 Han slumrar leende i hvilans ro.
 Och se: när natten i sin graf går neder
 Och morgonrodnadn bådard nyfödd dag,
 Och ur sin dröm, sin ljufva dröm han vaknar,
 O moder, gläds, ty ej att dö han söker
 Din barm ånyo, nej, att lefva, le!
 Nå Paavo säg, du tviflar väl ej mer?

Paavo. *(Som vaknat och med twifvel i blick och åtbörder
 lyssnat till Anna).*

Hör moder! Nyss, för'n du min hvila störde,
 Mig gafs en dröm, skall jag förtälja den?
 Jag såg ett land med tusen skär och sjöar,
 Med höga berg och väna dalars frid.
 Ur dalens fann så mången källa qvällde,
 Vid källans rand så mången blomma log
 Och fogeln sjöng för dyra fosterjorden
 Sin kärlekssång. Det var en ljuflig dröm.
 Ju mer jag såg, dess mera skön blef taflan:
 Vid fjällets fot, ur skogens djup, på strand
 Sig reste tjäll vid tjäll: ej öde bygder:
 Det var ett land af menniskor bebodt.
 Så hög stod säden på den lilla tegen
 Vid odlarns koja, skördens tid var när;
 I sommarns sköna, rika blommor smyckadt

Mig drömmen tedde detta sälla land.
 Det var en qväll, o moder, skön som denna.
 Från stranden ensam näktergalen sjöng,
 Som skalden sjunger för sin väna brud,
 Sitt lof till qvällen. Lifvet, menskan sof.
 En dröm var allt, en dröm, så skön, så ljuf,
 Af ingen störd, af fridens engel gjuten,
 En dröm, den oskuld, den blott kärlek drömmar.
 Men qvällen led och natten kom och flydde;
 Vid österns rand re'n syntes dagen gry
 Och hanen gol och lifvet väcktes åter.
 Sin morgonbön arbetarn bad och trädde
 Ur hemmets sköt till dagens värf på nytt.
 O moder, såg du någongång den klara,
 Den blåa himlen af ett moln förmörkas,
 O såg du källans spegellugna våg
 Af stormen upprörd? Ack, hur leende
 Med glädjens blick arbetarn gick att skörda
 Den mogna säden, tusen mödors lön.
 Men se: ej långt han hann från kojans trappa
 Och pannans höga, klara himmel snart
 Blef molnens hem, i ögat brann ej mer
 Dess fordna eld, der lyste fram en tår.
 Den låg der frusen säden uppå tegen!
 Så rik helt nyss i hoppets ljufva verld
 Så säll, så lycklig, stod han nu vid grafven
 Af allt, så arm, så fattig, utan bröd.
 Den gäckad blifvit denna dröm han drömde
 Af hoppet närd, för höstens stormar ej
 För vinters köld, dess frusna, kalla drifvor
 Lj slocknad, dödad — gäckad nu också!

O hårda öde, tunga lott att svikas
 Af allt och dock i hoppet till sin Gud
 Arbeta, tråla, lida, allt försaka!
 I hemmets sköt han egde barn och maka
 Hans kärlek, sällhet. Moder —

Anna.

Tyst! För väl

På förhand re'n din dröm jag kunnat ana.
 Säg Paavo: tröttnar du ej snart att qvåda
 Den sorgsna visan? Dock den arme gerna
 För andra täljer om sin lefnads dröm.
 Ditt hem, din kärlek? Ack, ett annat hem
 Och Annas kärlek har dig unnats ju.
 Din maka slumrar i sin tysta graf
 I ro, i frid, vid sina barns sida,
 O låt dem sofva, lef och älska du.
 Räck mig din hand och torka tåren Paavo!
 Jag kunde gråta äfven jag med dig,
 Men ack jag tror ej, kan ej tro att stjernan,
 Af molnet gömd, för evigt döljes der,
 O nej, engång när molnet flyr, hon åter
 Af kärlek full mot jorden blickar ner,
 Och länge gäckad sannas drömmen då.
 Vi få ej klaga. Skynda Paavo, skynda!
 Re'n sen är qvällen, långt till herrgård'n är.
 Och säg att Anna kommer dit i morgon.

Paavo.

Välan. I qväll jag hinner hem ej mer,
 Och hellre Anna än i morgon re'n

Du går med barnet att ditt arbet börja,
 Dröj hellre kvar. Var lugn: jag är ju der.
 Vi träffas snart, till dess farväl.

(Går).

Anna.

Farväl,

Haf tack du gode gamle, tack! Tro ej
 Att Annas hjerta för din sorg är kallt.
 O nej en vän, en verklig vän hon är,
 Som alltför väl ditt bittra öde fattar,
 Hvars enda fel, om det ett felsteg är,
 Är att hon velat lära dig att glömma.

(Går till vaggan).

Hvad Erik dröjer. Redan tvänne dagar
 Han varit borta. Stackars Erik du!
 Af nöden tvungen har du gått till staden
 Att der förtjena hvad din teg ej gaf,
 Men nästa gång skall du ej ensam vandra,
 Ditt barn på armen tar din maka då:
 Det känns så tungt, då kraften än ej dött,
 Om ock förvärfvadt af en makes arbet,
 Det bröd man sjelf ej med sin arm förtjent.

(Slumrar in vid vaggan).

Andra Scenen.

ANNA. ERIK.

Erik.

Hvad — det är tyst som uti gravvens sköt;
 Ej ord, ej-ljud, ej ens den lilles klagan?
 God afton Anna! (går ner åt scen) Nej, hon hör mig ej:

Hon sofver re'n! (*vid vaggan*) Haf tack, o Gud, min kärlek,
 Du nåndes dock ej taga den från mig.
 Se hur mitt barn der i drömmen ler,
 Han gråter mer ej. Sömnens väna engel
 Har torkat tåren från hans kind. Så lycklig
 Han slumrar nu, och se: hans stackars mor
 Som länge vakat vid sin älsklings sida,
 Den milde engeln kom till henne med.
 O Anna, Anna! Mycket har du lidit!
 Ren från din kind har rosen fallit af.
 För dessa tårar ur ditt moders hjerta,
 Som runnit ner invid ditt barns bädd,
 Den brutits har, och liten lilja blek
 Den gråter nu på fordna rosens graf.
 På flera dar du ej en bit förtärt:
 När bort jag gick var brödet slut här hemma.
 Om än jag dröjt kanske försent jag kommit.
 Du slumrar nu. Skall jag dig väcka? — Nej
 I min tur nu jag vaka vill för dig.

(*Sätter sig på en bänk. — Kort paus.*)

Ack när man tänker nu dock på vårt land,
 Uppå den nöd som fosterlandet tärer,
 Dess folk, hur fattigt, armadt det dock är,
 Nog är det tungt, nog är det hårdt ändå.
 Hur mången gård, förr ej så länge rik,
 Hem, blott för välstånd, trefnad, lycka,
 Och hvilkens framtid knappast tänktes mörk,
 Är nu ej blifven endast sorgers bo!
 Hur mången moder såg jag ej på vägen
 Med barn, späda, små, en mängd ikring,
 Som lemnat hemmet, der re'n allt var slut,

Att fjerran borta tigga lifvets bröd.
 O man kan skåda kallt till månget drag
 Af lifvets sorg, kan gå förbi detsamma
 Med liknöjdhetens, hårda hjertats köld;
 Men då man ser en sådan scen som dessa
 Ej sällan funna nu uti vårt land,
 Då är ej under om man rörs deraf,
 Om äfven kölden uti tårar byts.
 Och om ej då hvar gång bort till min kärlek,
 Till armodet här i min egen koja
 Min tanke jagat, nog — nog skulle då
 Jag gett de arme allt, hvad jag förtjenat,
 Men ack, jag kunde — kunde det ju ej.
 Här måste omsorgen för eget väl
 Dock öfver pligten mot ens likar segra,
 Här måste tanken uppå egen nöd
 Gå kallt förbi, så varmt ock hjertat var.

— — — — —
 Det börjar gäckas finnens framtids hopp —
 Hvarannan gård är öde re'n och bonden
 Har snart ej bark ens ur sin egen skog.
 Och hvems är felet? Jo, gå fråga honom,
 Som hvilar sorglös i sin mjuka bädd
 Och njuter frukten af ett bättre öde.
 Lyss till den dom han öfver folket faller:
 „Ett folk, som sjelft beredt sin undergång,
 Hvars tankes flygt ej hinner morgondagen,
 Som dödt för allt, hvars vinning armen kräfver,
 I sysslöshet sofver bort sin tid,
 Ett sådant folk må gerna svälta, dö.“
 Dock En det ges som så ej dömmes: Gud

Jag menar dig, som lefver öfverallt,
 Som aldrig glömt den finska bondens koja.
 Du vet hans lif. När solen går opp han re'n
 Sitt läger flyr och långt på senan qväll
 Hans arbet går. Om sommarn sköter han
 Sin plog, sitt nät och lemnar förr ej dem,
 Än vinterkölden sina drifvor breder.
 Då tröskas säden som hans teg har gifvit;
 Ej sysslolös han lefver fram sin dag.
 Att hemta veden ofta långt från skogen
 Tar mycken tid, sin lad'gård sköter han,
 Sitt nät han knyter, ved till pertor spritar:
 Bland tusen sysslor så hans dagar fly.
 Och om nå'ngång vid qvällens perta se'n
 En stund förgår, då han för barn och maka
 Förtäljer gladt hvad han af sägnen hört,
 Om fädrens lif ur någon bok har hemtat,
 Om hans i minnets och i hoppets verld
 I hemmets sköt sin korta qväll fördrifver,
 Hvem kan förmena honom denna fröjd,
 Hvem har väl hjerta? Ack, stig någongång
 Du rike man sjelf ner till bondens koja
 Och se hans lif och döm med kärlek se'n.
 Det är så lätt att fälla andras dom,
 Det vore tungt dock deras öde bära.

Anna. (*Vaknar och varseblir Erik*).
 God afton Erik!

Erik. (*Går till vaggan*).
 Anna! Frid med dig.

När hem jag lände för en stund du sof,
 Då bad jag Gud att lång din hvila blef
 Jag sjelf den stört, förlåt mig —

Anna.

Erik, nej

Ej du, den dröm jag hade nyss, mig väckt.
 Jag tyckte Gud re'n hört min bön, mitt barn
 Mig återgafs och allt, allt var som förr
 I hemmet här. Men se: då kom till mig
 Den hemske mannen döden och han sade:
 „Kom, moder, kom — kom till ett annat land,
 Du lidit nog. Der väntar dig blott frid.“
 Då tyckte jag att barnet gret och vaknade.
 Men ack, han sofver ju ännu den lille,
 Sjelf liten engel kanske drömmer han
 Om sina väumer englarne deroppe.

Erik.

Ack alltid samma ömma moder, Anna!
 Den bästa engeln är vid Gud dock du.
 Der bort i staden vid mitt arbet ofta,
 När tanken hem till barn och maka bar
 Jag glömde allt vid er, min syssla med.
 Så mången stund förlorad gått, om ej
 Med sjufald kraft min arm på nytt arbetat:
 Ur hjertats verld mig nyfödd styrka gafs.
 Men Anna — tåren i ditt öga — väl
 Jag den förstår, så djup dess källa är —
 Sof än' en stund! Jag sjunger dig till sömns.

Anna.

Nej Erik. Kom och sätt dig ner hos mig,
Förtälj mig först hvad på din färd du sett,
I staden hört, så mycket visst —

Erik.

O bed

Mig Anna allt, blott detta ej. Säg minns
Du än' den morgon då på kyrk'gårdn du
Såg kastas opp din egen moders graf?
För länge ej vid samma moders barm
Dig unnadts rikt hvad lifvet högst dock ger
Den rensta kärlek. Allt du egde der.
Din barndoms tid förflöt så sorgfri bort
I hennes hägn; uti ditt hjerta hon
Den sköna drömmen om en framtid tände.
Och nu du stod — vid hvems — vid hennes graf.
Hvad såg du då igenom ögats tår?
Jag vet det nog, ty äfven jag har sett,
Hur för hvar dag allt mera djup en graf
Ur jorden bryts, som gömma skall också
En moder —

Anna. (*Lennar vaggan*).

Hvad? Och denna moder är —

Erik.

Mitt fosterland.

Anna.

Och Erik, det är du

Som talar så? Är detta allt du lärt?
Ditt språk är munnens, gifve Gud ej hjertats.
Nej Erik, så du aldrig tänkt. För ren,
För sann, för ädel du en kärlek hyst
För detta land, att i ditt hjertas vår
En tanke födts, som mördar, dödar allt.
En ädel kärlek har ej lärt att klaga.
I pröfningens och sorgens bittra tid,
Den handlar och engång den segrar.

Erik.

Så tänkte äfven jag engång. Nu mer
Jag börjat tvifla uppå segrarns lön.
I nio år förgäfves ur min teg
Mitt bröd jag sökt. I nio vintrars tid
På sommarns skörd uti mitt hopp jag lefvat.
Hur har det gått? Du vet det Anna, du.
Som rikmans son jag äktat dig. — Hur säll
Vår framtid då jag i mitt hjerta drömde!
Nu är jag fattig, brödlös, hemlös snart.
O tro ej —

Anna.

Erik, någon rör vid dörren.

Stig in, stig in?

(*Går åter till vaggan*).

Tredje Scenen.

ERIK. ANNA. TIGGAREN.

Tiggaren.
God qväll godt folk.

Erik.
Guds frid,
Din bön jag vet: ett bröd, ett läger blott.
I natt o broder du ej vilse gått.
(*Räcker honom handen*).

Tiggaren.
Gud signe Er! Er hydda käns mig varm,
Det frusna hjertat börjar åter lefva.
Från gård till gård jag vandrat många år,
När fann jag väl uppå min sorgsna ban
En blick mer öm, ett ord mer kärleksfullt!
Gug signe er! är tiggarns enkla bön.

Erik. (*Till Anna*).
Från stranden ved jag går att hemta, Anna
Vid brasans sken vi skola språka sedan.
Den gamle der har mycket sett och hört,
Han dömme mig!

Anna.
Välan. Men brödet, säg
Hvar har du det?

Erik.
I konttin*) der vid bordet.
(*Går*).

Anna. (*Sätter fram bröd åt tiggaren*).
Se så, tag plats. Du vandrat länge väl
På nattens stig och hit omsider hamnat.
Till sist du kommer?

Tiggaren. (*Sätter sig*).
Långt ej, moder från
Från granngårdn blott, från Järvälä. En stund
Jag dröjde der. Min vandring började
Från hemmets härd långt bort i Österbotten.
Der är jag barnfödd. Vid Ijos våg,
Fast åldrad re'n, står ännu kvar den koja,
Der moder min invid min vagga sjöng.
Gud vet hvem nu dess tröskel mer beträr —
Mitt barndoms hem, du står väl öde ej
Och lyss hur vinden sjunger saknads sång.
Kanhända vandrarn dock, af färden trött,
När sen och kylig qvällens stund han finner,
Till dig nå'ngång sin sista tillflykt tar.
I spiseln då han tänder veden an,
Jag lemnat der ock, vid sin brasa säll,
Han tackar Gud, som ledde dit hans stig.
Men — qvällen flyr och brasan brinner ner,
Den trötte vandrarn slumrar bort. — Blott kolen
De lefva än! — o Gud — de skola då

*) = matsäck af näfver.

I drömmens verd min kojans öden tälja,
Förbanna mig och — vandrarn vakna skall,
Ej nånsin mer dess sorgsna drömmar söka.

I trasor — nej, hvem bad mig skildra dig
Min långa lefnads bittert sanna saga?
O göm dig der, der du så länge dröjt,
Du krans af törnen kring mitt gamla hjerta.

Anna. (*För sig vid raggan*).

Den gråa locken hjuder vördnad. Fram
Ur pannans moln en skynt af himlen lyser,
Och ögats blick den talar sanning, kärlek.
Du gode gamle! Törnet vissna skall
Engång och se: vid hjertats källa blomstra
En ros så skön, af frid, af kärlek full.
Dock, bortom grafven först, då sagan här,
En sorgens dröm, är slut, — i evigheten.
Jag ville lyssna till hans öden. Ack
Hur sällan ömmar väl för tiggarns lif
Den hårda verd! Af trasan dömmar den
Till hjertat — ve dess stolthets låga dom!

Erik. (*Har under tiggarens tal återvändt och tillredt
brasan. Vid spiseln*).

Se så. Brinn raskt du brasa! Spraka friskt,
Gör stugan varm och lys i natten den.
När nästa gång hit leder tiggarns väg,
Det kunde hända att ej bröd mer fanns,
Vid spiseln då han helst får värma sig.

(*Går fram*).

Den gamle tystnat. Ack i minnets verd
Han tänker hän måhända till de dagar,
Då denna stam, hvars gren han brutit nu
Till tiggarnstaf, var lika lång som han.

(*Klappar tiggaren på axeln*).

Förlåt mig broder om din frid jag stör,
Jag ville lyssna till din lefnadssaga.
Förtälj den här för tvenne varma hjertan,
För Anna och för mig!

Tiggaren.

Välän. Ej lång
Historien är. Dess slut jag känner ej.
Dock underbart, vid lifvets aftonväckt
De svinna hän, förskingras dessa skuggor,
Som skynt dess dag och bortom molnen ler
En länge döld, en saknad barndoms himmel.

Anna.

Den bådard morgon, ljus, försoning, frid.

Tiggaren.

Jag tviflar ej. Den är en hägring ej
Som svekfullt tjugande min graf beler.

Ej yngling än' jag jorden gömma såg
Min moders stoft. Jag egde tårar än'
Att gråta då och barnahjertat gret.
Som man min fader till sin graf jag bar,
Så tung var kistan — vägen tycktes lång —

Välsignelsen den ville ej ta' slut,
Den djupa grafven —

Anna. (*Afbrytande*).

Ej med tårar fyllas?

Tiggaren.

Med tårar, ack! En liten bäck jag minns,
Hvars bölja blå igenom dalen flydde
Der vid mitt hem. Uti dess spegel såg
Den stolta tallen, björken, alen, granen
Så säll sin bild och tusen blommor små
De logo gladt uppå dess väna strand.
Hur kär den var sin hemnejd! Fogeln flög
Till hafvet ej, nej till sin lilla bäck
Och sjöng för den och stack sin näbb deri.
Så älskad dock sin fordna dal den snart
Dess blommor små och all dess kärlek flydde,
Det stora hafvet låg ej fjerran från,
Den hade sett dess höga vågor svalla,
Den hade hört dess mäktigt sköna sång,
Och, blind för äran att en droppe bli
Uti dess sköt, en längtan dit den närde,
Och denna längtan snart blef verklighet,
Och blomman vissnade och dog på stranden,
Och dalen egde ingen bäck mer kvar,
Och vinden tolkade i tallens krona
Dess djupa sorg, och lilla fogeln sjöng
Så vemodsfullt sin sång om kärleken.
Men bäcken hörde ej dess sång — den nått

Sitt längtans mål och i det djupa haf
Bland höga vågor

Erik. (*Afbrytande*).

Den en droppe var.

Tiggaren.

En droppe — ja.

Anna.

Så fattig, okänd, arm,
Af ingen älskad,

Erik.

Glömd, föraktad!

Tiggaren.

O dåre du, som ur din sällhets dal
Det höga fallet i ett bråddjup vågar,
Om vägen ock till ärans höjd går der!
Det är ett kast på lif och död: ett lif
Måhända skönt, men ack —

Erik.

En usel död.

Tiggaren.

På branten Gud, hvi räckte du mig ej
Din frälsarhand, den onda elden släckte,
Af afgrundsandar upptänd i min barm?
En faders bön —

Erik. (*Afbrytande*).

Hvad? Bäckén — det var du!

Tiggaren.

En faders bön den dog för ljudet bort
Af denna röst som ur mitt inre ropte
På ära, ära! Ack, en faders tår
Var mäktig ej att röra dårens hjerta.
Den vilde spelarn, ve, han spelar blott,
Förgäfves kärlek vid hans sida gråter,
Förgäfvos armod om en slant begär,
Han hör dem ej. Han har ej hjerta mer
För kärleken, ej slant åt fattigdomen,
Den svarta afgrund är hans himmel, —

Erik.

Gud!

Tiggaren.

Passionens djefvul är hans fader!

Anna. (*För sig*).

Arme!

De blöda häftigt minnets djupa sår.

Tiggaren.

I lugn, i ro uti min hembyggds dal
Den sanna friden ej af stormar störcdes,
Som härjande i lifvets strid gå fram.
De mörka moln, som Finlands himmel skynt,
Då krigets åska mellan fjällen styrde,
De flyktat re'n och fosterlandet såg

En morgon ny dess framtidsdag bebåda.
Ej modfälld finnen åt sitt öde gret,
Fast slagen nyss och ryekt från broders sida,
Sin Gud, sin lag, sitt land han egde ju,
Om icke fritt, dock lika fritt som förr.
Och frosten skadade hans åkrar ej,
Men nya skördar utur blodstänkt jord
Med flit och odling bröt hans arbet fram.
Ur graf och natt log lif och ljus på nytt.

Erik. (*För sig*).

Nu lutar lifvet åt sin graf igen
Och ljuset slocknar uti nattens skugga.

Tiggaren.

Min fosterbyggd! Välsignad vare du!
Dock sent, för sent jag lärde älska dig.
Då lifvets merg re'n runnit ut, då armen
Re'n domnat bort för tiggarsstavens tyngd,
Då hjertat, kallnadt, snart ej klappa kan.
Mitt barndoms hem, hvem bad mig byta bort
Din varma härd, ditt stilla lugn, din kärlek,
Så ren, så rik — hvem bad mig byta dem,
Mot hvad? Mot äran utaf — tiggarns lott?
Dock, jag har frusit vid den kalla barm
Mig verlden bjudit, jag har frusit nog!
En hemlös främling i mitt hemland, rikt
Jag dess förakt, dess hat, dess straff —

Anna.

Men säg,

I gåtor mörka såsom nattens skuggor
Ditt lif du målar? Snart går skuggan ner —

Erik.

Och dagen gryr —

Tiggaren.

Och gätans ord är funnet.

Det heter brott!

Anna.

Ditt samvet dömmar strängt,
För strängt — ej så?

Erik. (*För sig*).

O sorgsna, hemska aning!

Tiggaren.

Ett brott, javäl! Så svart som midnattsskuggan
Och dock, vid samhällslagen ej ett brott,
Ett dåd väl hemskt som Kains mot brodern Abel,
Ej blodigt, nej, af fläckfri hand föröfvadt,
Ett brott, hvars dom blott samvetslagen faller,
Der hjertat, hjertat är den brottslige.

Anna. (*För sig*).

„Der hjertat, hjertat är den brottslige.“

Tiggaren.

Ve mig! Likt mördarn som sitt svarta dåd
I glömskans natt för evigt tror begravet,

När intet spår af gerningen ges kvar,
Som nyss af fruktan att hvar minsta fläkt,
Hvar blomma vek, som på sin väg han mött
Ett hämnens redskap i sitt sköte bar,
Som skälvande för hvarje slag han hört
Sitt hjerta slå — med upprät panna dock,
Med blodigt inre, men med rentvådd hand,
Att trotsa går hvar dom utaf en verld,
Som intet sett, som ej hans gerning vet.
Så äfven sonen vid din graf o fader.
En bön han egde ej till Gud för dig —
I tysthet bad han blott den mörka jorden
Att evigt dölja hvad han brutit. Gud
Jag minnes än: när sista skofveln jord
På grafven föll, då föll en tyngd också
Ur hjertat bort. Det låg för evigt ju
I glömskan doldt mitt offer der, min far.
En frid så ljuf sig i mitt inre spridde
Så lätt en suck utur mitt bröst sig bröt,
Dock — denna frid den skulle snart ge rum
I samma bröst för alla ångrens qual.
O dåre du, som tror att tidens storm
Skall tysta ner den röst uti ditt hjerta,
Som ur ditt samvet talar strängt till dig!
Den kan förstummas för en tid, men snart
Den sliter dig med ångerns plågoris,
Och ropar vildt på hämd, på hämd, på hämd.
En biltog främling skall du irra blott,
Förutan rast, förutan ro på färden,
Af stormens il i havets vågor vräkt,

Af väg på strand, — tills i den svarta afgrund
Du hamnar sist till fallna Englars skräck.

Anna.

O svåra kamp mot ångrens bittra qual!

Erik. (*För sig*).

Du arme! Hvad? En brottsling? Oförklarligt,
„Der hjertat, hjertat är den brottslige.“

Tiggaren.

O Gud derofvan! Du har sett hvar tår,
Jag gråtit. Ack, hur mången natt har stjernan
Med mig ej vakat, hört mitt hjertas bön!
Du skall förlåta, att en tidig graf
Jag redde fader, att mitt land jag flydde,
Ej nöjd, ej säll vid hvad jag egde här.
O om jag annat att vid tiggarsstafven
Jag skulle sluta på min drömda ban,
Jag aldrig bytt mitt lilla hem mot världen.
Ack om jag följt en faders visa råd,
Jag ginge ej i dessa trasor nu
Och åt det bröd mig medlidandet ger.
Men nej! Den gäckades min ungdomsdröm,
Ett rättvist straff: den föddes ej ur kärlek.

Erik.

„Ett brott, hvars dom blott samvetslagen faller.“

Tiggaren.

I fjerran land jag skulle skatter söka,

Jag var ej nöjd med detta bröd jag åt,
Så fattigt, magert, ur mitt hemlands jord,
Ur egen teg med svett och möda brutet.
Mig bondens lott uti mitt fosterland
Sågs usel. Fjerran bortom hafven låg
En jord, mer tacksam. Längtan dref mig dit.
Jag prisas hört naturens rikdom der,
Det lif, från sorger, från bekymmer fritt,
En Himmel unnat åt dess folk. Förföriskt
Dess ryckte re'n mitt barndomsöra nått.
Hur mången främling ifrån nordens drivvor
Som fattig hamnat vid dess kust, tillbaka
Med skatter vändt, säg, hvilket hinder låg
För mig väl då, att samma väg beträda?
Och om nå'ngång till mina barndomsnejder
Jag återkomme från min lyckas land,
Hur ljuft, hur skönt, att få mitt guldmynt strö
I hemmet här bland sorg och fattigdom.
Hur ljuft! Dock nej — ej så jag drömde — då
Jag nått mitt mål, om utaf kärlek ledd,
Mitt eget väl jag sökte blott, mitt eget.
Och om en faders tusen böner ej
Besvurit mig, — hans böner — hvad? Hans medel,
Mig återhållit, ack, re'n långt förut
Jag säkert då min drömda stig beträdd.
Jag måste dröja; men ett uselt lif
Jag lefde fram. I grofva laster sjunken
Jag lättjefullt ikring min hembyggd dref.
Af sorg till sist min ömma fader dog.
Jag följde honom till hans graf och — fri
Var vägen nu, min ende vän var död.

Anna.

Och sonens väg gick öfver fadrens stoft?
Ett dyrköpt steg —

Tiggaren.

Det intet guld betalar.
Som leder rakt till evig död —

Erik.

Om ej
Förlåtelsen engång sin Himmel öppnar.

Tiggaren.

Förlåtelsen! Den tillhör Nådens Gud —
Och denna Gud — han är en brottslings, ja!

Erik.

Men än' o broder, är ej sagan slut.
Din fader dog?

Tiggaren.

Min fader dog, välan,
Mitt lilla arf jag sålde bort och snart
Mitt fosterland jag bjöd farväl och for.
Ett land jag såg, väl rikt, väl fruktbart, dock
Ej detta land, som man mig förespeglat,
Der odlarn sorglös låter skaparn sköta
Sitt åkerbruk och skördar frukten blott.
Med falska drömmar jag mig gäckat. Der,
Om någonstäds, jag såg ett folk, som byggde

Sitt välfstånd just på arbetets förtjenst.
På flera år jag intet arbet gjort,
Att börja om på nytt var svårt, omöjligt,
Min arm försvagats under njutningar.
Och orklös, fattig, grymt bedragen stod
I trasor snart bland mina drömda skatter.

De sorgsna öden, dem jag se'n upplefde.
För kort är natten att dem skildra här.
På förhand re'n i kunnen till dem ana.
Det guld jag fann, af usel halt det var,
Och lastad tungt utaf dess börda vände
Jag hem igen, hur arm, i — tiggardrägt. —

Erik. (*För sig*).

Den röst som ropte förr på lycka, ära,
Den ropar nu på ånger, blygsel blott.
Du sökte ära och du funnit smälek,
För död och hat du offrat lif och kärlek.

Tiggaren.

Från gård till gård jag vandrar nu och tigger.
Min enda längtan är att än' engång
Få återse min faders graf och — dö.
Och då är tiggarns sorgsna saga slut.

Anna.

Den lilla bäcken, det var du! „Den nått
Sitt längtans mål och i det djupa haf
Bland höga vågor den en droppe blef.“

Tiggaren.

En droppe ja! Så fattig, okänd, arm,
Af ingen älskad.

Anna. (*Med blicken betydelsefullt fästad på Erik*).

Jo, af Anna

En droppe ock i tidens haf, som snart,
Se'n hemmets strand hon mer ej älska kan,
Bland höga vågor går att bortglömd dö.

Erik.

Att dö? Ej än' — (*Hejdar sig*).

Anna. (*För sig*).

Ej än! Haf tack o Gud!

Erik.

En sorgens saga är ditt lif o broder.
Du pliktat dyrt för hvad du brutit. Dock
Ditt hjerta här, ej någon annan dömmе.
Men, säg, när åter till ditt land du vände,
Förändrad sjelf du allt förändradt fann,
Bedröflig syn dig mötte der, ej sannt?
I sorgdrägt svepta lågo land och sjöar,
Och folket kämpande mot hårda tider.

Tiggaren.

Ja väl. Ej ensam tigger jag mitt bröd.
Knappt Finlands gräns jag hunnit öfverstiga,
Då jag en moder med små barn mötte
På vandring stadda åt det håll jag lemnat.

Jag sporde dem hvart färden gällde, sakta
Ur modrens öga då en tår sig smög
Och, visande på sina frusna barn,
Förtäljde hon, hur brasan brunnit ner
I hemmets härd, der intet bröd mer jäste,
Hur från sin fordom varma stuga ut
Hon kastad blifvit i den vida verden.
Min tiggda slant jag henne gaf, men bad
Af hjertat dock, det ej hon öfvergäfve
Sitt hemland än'. Jag visste nog förväl,
Hvad nu jag sett, att denna varma kärlek,
Som sammanknyter finska folkets hjertan,
Ännu ej sloknat, att en brödbit än'
Fanns kvar för henne och de svultna barnen.
Förgäfves dock jag henne bad. Förgäfves —
„I Finland mer ges intet hopp att lefva.“
Var hennes svar och gråtande hon gick.

Anna.

O arma moder! skydde Gud din väg!

Erik.

Och sedan broder?

Tiggaren.

Sedan mötte jag
Den ena skaran på den andra, männer
Och barn och qvinnor om hvarann och snart
Jag lärt förstå —

Anna.

Den arma modren?

Erik.

Ja. (*Betydsefullt till Anna*).

Anna.

Det är då sannt! O Gud, jag tror det ej —

Tiggaren.

Hur mången kall och stormig natt, då hemlös
Jag vandrat kring och fåfängt på mig väg
En menskoboning sökt i ödemarken,
Jag dock till sist en sådan nått, men ack
Förgäfves klappat på dess dörr, helt tyst
Derinne var, — blott ifrån härden echot
Mig sorgligt svarat: öde, öde, öde!
Från dessa hem de vandrat ut, de skaror,
I trasor svepta, bleka, svultna, frusna,
Som tiggande från gård till gård gå fram.
För hvarje dag dess leder tätta blott,
Och snart, o Gud, skall deras öde gårdar,
Likt minnesvårdar på de dödas grafvar,
Erinra vandrar'n om ett svunnet folk.
Och hvem —

Anna.

Håll opp! Ej diktar kärleken
Sin framtid så. Det är ej hjertats språk!

Tiggaren.

Och hvem skall svara inför häfden, säg,
Engång då strängt dess visa domslut faller
Om Finland — hvem, mån' Gud, mån' Finlands folk?
Här moder, här är det som hjertat talar.

Erik.

Här dömmar Himlen hvarje häfdens dom,
Som kastar skuggan på det finska folket.

Tiggaren.

Men, säg, om häfdens vore Himlens?

Erik.

Hvad?

Anna.

Då kärleksfull den är som Finlands Himmel,
Uti hvars hägn dess folk växt opp till lif.
Till död? O nej, det är en afgrundsdröm.

Tiggaren.

Till lif, ja väl, hvars rätt det dock förverkat,
Ty död, så heter re'n en samtids dom,
„Det finska folket är ej värdt att lefva.“

Anna. (*Betydsefullt*).

Ej värdt —

Erik. (*Till tiggaren*).

Och säg, är denna dom ock din?

Tiggaren.

Om min? O nej! Jag ingen domsrätt eger.

Erik.

O spörj då skogens sekelgamla fura,
Som folkets lif allt se'n dess barndom följt.

Af dessa dalar, som ej annat egde
 Än några blommor, vuxna ur dess famn.
 O fråga dem, utur hvars sköte dock
 Det finska folket tusen skördar skurit
 Med flit, med arbet, i sitt anlets' svett,
 O fråga dem! De skola vittne bära
 Om folkets strid för lif och fosterland.

Tiggaren.

På tegen frusen ligger skörden nu
 Och striden —

Erik.

Striden är ej än' förlorad!
 Till nya segrar, nya somrars skördar
 Gå Finlands svultna bataljoner fram.
 Du hårda dom! Fall sjufaldt åter du
 På den, som hjertlös lät sin tunga tjena
 Till Himlens ej, men låga djeflars tjänst.
 Du dömt ett folk, hvars lif du aldrig lefvat,
 Hvars löje du i lyckans dar ej lett,
 Hvars bittra tårar du ej fällt, ej räknat
 I sorgens tid, hvars hårda barkbröd ej
 Du smakat har, — ett folk, som ej är ditt.
 Och känner du de rika skatter väl,
 Dem finnen häglös lemnat ouppbrutna,
 Då lättjefull han öfver grufvor gått,
 Vis vägen då, om du ett hjerta har!
 Bär facklan blott uti de dolda schakter,
 I folkets natt dess ljusa stjerna var,
 O led det blott! Var viss: det följer dig.

Om ej, välan, fullbordas må din dom —
 „Det finska folket är ej värdt att lefva.“

Anna. (*För sig*).

Vik åter skugga i din graf! Det dagas.

Tiggaren.

Du hårda dom, fall sjufaldt åter, fall!
 Dock: om försent man grep till räddningsplankan,
 Då lifvets krafter mer sin tjänst ej ge?

Erik.

För sent? O nej! Ännu har hjertat blod
 Och armen merg och viljan lever än'.
 Dock: Himlens vilja det är folkets lag,
 Den Högste styre öfver Finlands öden.
 En riklig skörd och dessa svultna skaror
 Till sina kojor vända om på nytt,
 Och hvad de brutit under lyckans dagar,
 De ångra lärt i sorgens bittra tid,
 Och, nöjda med sitt bröd af bark och lafva,
 Än' mer än förr de skola då försaka
 Den minsta njutning och sitt lif blott offra
 För ljus, för framtid, kärlek, fosterland.
 Och om likvisst engång blott minnet lever
 Af Finland kvar, var viss: en efterverld
 Ej blygas skall att höra Suomis saga,
 Ty detta folk, det var dock värdt att lefva.

Tiggaren.

Så visst som Himlen skall din kärlek löna.

Erik.

Och nu, min Anna, nu har hjertat talat.
 Och se: det handla skall också! Engång
 Skall nöden lemna detta hemvist äfven,
 Der den så länge och så trofast gästat.
 Och du o gamle! Må din sorgsna saga
 En varning bli åt hvarochen, som tror
 På detta guld, som bortom hafven glimmar.
 Det är ej guld, så snart *du* älskar det.
 Så rika skatter finnas här också
 På hemmets strand. Sök hellre dem, men vet
 Att leta dem det fordras arbet, kärlek.

Tiggaren.

En varning, ja, min sorgsna saga blifve
 För alla dem, som hjertats guld försmå.
 Jag dig förstår. (*För sig*). Och lyckligt hvarje land
 Utí hvars söners bröst en kärlek lefver
 Så varm som din. Det är ett framtids land.

Erik. (*För sig*).

„Det finska folket är ej värdt att lefva.“
 Ur kärlek ej du föddes hårda dom.

(*Ser ut*).

Men se; derborta randas dagen redan.

Tiggaren.

Att bryta opp är tid.

Anna.

Derute Erik

Uti sin graf re'n sjunker nattens skugga.
 Säg ser du den? Nu syns den mer ej — skön
 Ler vårens morgon emot sjö och stränder.
 Det är en bild utaf ditt hjerta, Erik.
 När hem du kom förliden qväll från staden,
 Bedröfvad såg du mot en framtid då,
 Förtviflans skuggor kring ditt hjerta lägo,
 De flyktat nu och hoppets ljus har segrat.
 Och om nå'ngång de äfven återvända,
 Nog snart igen de skola svinna hän,
 Och morgon gry, på hvarje qväll mer skön.

Erik.

Ja Anna, ja. Och ser du Himlen der,
 Hur kärleksfull den ler mot Fosterlandet:
 Den ljuger ej, o nej, den kan ej ljuga!
 Och denna Himmel, den mitt vittne är,
 Att hvad jag sagt, det har jag alltid tänkt,
 Och om nå'ngång jag äfven tviplat, stundens
 Mitt tvifvel var, så ock förliden qväll.
 Och undra ej deröfver, Anna! Tårar
 Jag endast räknat under dagens lopp.
 Och dem, som mer ej någon utväg egde
 För detta lif —

Anna.

Din tanke följde dem,
 Och modfälld lemnade du deras grafvar?
 De hoppas nu måhända de också.

Tiggaren. (*I begrepp att vandra*).

Farväl godt folk.

Erik.

Hvarthän du gamle? Än'
För dig också finns bröd i Eriks kontti.
Men säg, helt visst, af vandring trött, du längtat
Att hvila få?

Tiggaren.

Ack, mången gång som nu
Jag vakat har. Så skön likvisst en dröm
Jag aldrig egt, se'n vid min moders barm,
Som denna natt i detta lilla torp.

Erik. (*Ser ikring sig*).

Jag saknar någon — Paavo — hvar är han?

Anna.

Förliden qväll han gick med bud till herrgård'n:
I dag jag lofvat att mitt arbet börja.
Beredd jag är, men barnet sofver —

Erik.

Nej,
Dröj hemma du. Jag talat har vid fogden,
Först nästa mån blir turen vår. Till dess
På sägen här jag arbet fått. Med Gud
Jag hoppas allt på sådant sätt går bra.
I morgon redan är jag tvungen börja.

Anna.

Nåväl jag följer dig i morgon då.

Erik.

Nej Anna. Barnet ligger sjukt ännu —
När först fullkomligt det är återställt,
Du följa må. Var lugn, för dig också
Arbetar jag; nog hinner du tids nog.
Och när till qvällen sedan hem jag vänder,
Om då jag klagar, må som nu du städse
Min ljufva tröst, min goda engel bli.
Och tack du gamle, att i qväll du sökte
Vårt lilla hem. Haf tack, din lefnadsdröm
En varning blifve ock för mig. — Engång
Som du ock jag dit bortom hafven längtat;
Som du helt visst jag skulle återvändt.

Anna. (*Till tiggaren*).

Och här min hand! Men nu jag återtar,
Hvad nyss jag yttrade till dig om död.

(*Till Erik*).

För Finlands folk är än' ej tid att dö?

Erik.

O nej! Först då, när uti Finlands sjöar
Sin bild' ej mer dess blåa Himmel ser,
När ugglan blott från öde heden jublar
Åt nattens skörd i hoppets fosterland,
När vårens sippa, i sin morgon vissnad,
Ej mera väcks af fjärligs varma kyss,
När trastens sång på Suomis strand har dött
Och tro och kärlek är en saga blifven —
Då först, ej förr är tid att dö — till dess
Att älska varmt och tro och hoppas, lefva!

Anna.

„Då först, ej förr är tid att dö.“ Och nu
Din visa sjung! Jag lyssna vill till den.

(Går till vaggan).

Erik. (Sjunger).

(Melodi: „Tuoll' on mun kultani“).

Ejerran på stranden af Saimen der bodde
Med barn en moder. På Himlen hon trodde.
Så fattig var kojan, så rikt var dock hjertat:
:| Kärlek lefde der :|

Spädt uti vaggan gret barnet. Hon glömde
Den sjuke ej nånsin; åt honom hon dömde
Sitt lif. O hur ofta, långt in uppå natten
:| Sjöng för barnet hon :|

Knappt uti kojan var brödet. På båren
Låg vintern dock och den leende våren
Den bjöd henne hoppas och, rik i sitt hjerta,
:| Nöden glömde hon :|

Men ofvanom molnen ej Gud henne glömde,
Kärlekens dröm hon förgäfves ej drömde:
Så rik snart blef kojan och barnet log åter —
:| Sälla moder du! :|

Anna.

Det var på Saimens strand?

Erik.

På Saimens strand.

(Erik böjer knä vid Anna. Morgonsolen sänder sina första
strålar in i Torpet. Tiggaren slumrar. Förhänget faller.

